

מסורת הש"ס

(א) מגילה כ"ג (ב) ג"ז ט"ט (ג) וי"ח ט"ז (ד) וי"ח ט"ז (ה) וי"ח ט"ז (ו) וי"ח ט"ז (ז) וי"ח ט"ז (ח) וי"ח ט"ז (ט) וי"ח ט"ז (י) וי"ח ט"ז (יא) וי"ח ט"ז (יב) וי"ח ט"ז (יג) וי"ח ט"ז (יד) וי"ח ט"ז (טו) וי"ח ט"ז (טז) וי"ח ט"ז (יז) וי"ח ט"ז (יח) וי"ח ט"ז (יט) וי"ח ט"ז (כ) וי"ח ט"ז (כא) וי"ח ט"ז (כב) וי"ח ט"ז (כג) וי"ח ט"ז (כד) וי"ח ט"ז (כה) וי"ח ט"ז (כו) וי"ח ט"ז (כז) וי"ח ט"ז (כח) וי"ח ט"ז (כט) וי"ח ט"ז (ל)

הנהגות הב"ח

(א) נבי ליקו אוליכס לן: (ב) ישי"ו דיה מיהו ובי: (ג) תווי"ו דיה דיה ישי:

רבינו חננאל

דעלין ליה דכל את שתייה כרובה בלוחות השוכה דיה וטעמיה כי האותיות שפוטמו אחריב ובלוחות אל היה מים אלא סתמה, כרב סודא דאמר רב חסדא מים וסמך בלוחות בנס היו עומדין, פי מים סתום, מכל עד הוא סתום כמו סמך, דאמר רב חסדא מים וסמך בלוחות חרצות חרות פולחיות הוי (כ"ט) (אתא) האמצי כגון הלבוש שלהן אמר יש מהם להיספך בהן עמוד הלבו בלוח, אבל מים וסמך שאין להם במה להיספך, בנס עמוד הלבו בלוחות, שאילו נפל הלבו היה נראה מקומה נקב ואין בו צורת אחת, לפיכך הים סתום כן, שהיה תורת בלוחות יש בו עילוי, אלא הים הפתוח גרוע הוא וכוון ששעה הסתום פתוח גרועי גרועה שפתוחין מחדשין ולא היו בלוחות, דארי ירמיה ואיתביה ר' חייא בר אבא מנצפך צופים ארסו, וירמיה לעולם מהיה הוי בלוחות הפתוחות והסתומות, שאין נביא יכול לחוש דבר, וכן הוי מתוקין להיות הפתוחות בראש התיבה ובאמצעה, והסתומות בסוף התיבה, ורוב העם מן הסופרים ההוריות שבתם, והוי כותבין הפתוחות כן באמצע תיבה בין כסוף תיבה, וכן הפתוחות, עד שחזרו ביד וחוקקום להם באשר היה מפורין מוסדין ביהודין, וכוון שהיה ירמיהו הכהן מלשילוח עבד זה לצד הוי קייסא רוב סודא שהיה נראה מאחוריו הסך, כדוך הנקרא כתב שיע"ג וכוונתו מאחוריו.

הבונה פרק שנים עשר שבת

קד.

תורה אור השלם

1 אלה המצוות אשר צוה ה' את משה אל בני ישראל ברב סיני ויקרא בו כל 2 אם ללצים הוא יליץ וללצים יתן דן 3 מילי ב' ד'

גרועי קא מנרע ליה דאמר רבי חייא בר אבא מנצפך צופים ארסו. וז"ל דהכא משמע דנפתחה קלמך דלופים אמרו ונפ"ק דמגילה (דף כ'): פריך עלה דר' חייא בר אבא מאלה המצוות שאין נביא רשאי למשך דבר ועוד האמר רב חסדא מן עומדים בנס היו עומדים משמע דר' חייא בסתומה איירי ואור"י דהיי קלמך דהס ועוד האמר רב חסדא ועוד אי רבי חייא בר אבא נפתחה אלף איירי תקשה נמי דרב חסדא אלף ודאי נפתחה איירי והא דנקט מנצפך ולא נקט להו כסדר אלפא בימא משום דמנצפך משמע מן פוסט: נבוב בובן בחר רהב. מיהא דלמאי נקט להו כיון דלא הוה בלוחות: א"ל ר' יוחנן בן איי אתו דרדקי בר' זירושלמי ונבנרשאיט רבא (פ' א) קלמך דר' אליעזר ור' יהושע הוו מאותן דרדקי ומולק על הש"ס שלנו והא דאמר בפרקי דר' אליעזר שלא למד ר' טלעיוז מורה אלף עד שהיה גדול היינו שלא עסק עד שנעשה גדול: א"ת דרביס בא צ"שטא פתחין י. כלומר יש לו פתחין ליכנס כל ליתר מסייעין אוחו שפותחין לו פתח ליכנס והיינו דומיא דלעיל דשניק ליה פתח ליכנס ולהניו דגרסינן כל ליתמא פתחין לו פתח ליכנס דמסייעין אוחו הוי עפי שפותחין: מנחין

מוסף רש"י

בנס היו עומדין, פי מים סתום, מכל עד הוא סתום כמו סמך, דאמר רב חסדא מים וסמך בלוחות בנס היו עומדין, פי מים סתום, מכל עד הוא סתום כמו סמך, דאמר רב חסדא מים וסמך בלוחות חרות פולחיות הוי (כ"ט) (אתא) האמצי כגון הלבוש שלהן אמר יש מהם להיספך בהן עמוד הלבו בלוח, אבל מים וסמך שאין להם במה להיספך, בנס עמוד הלבו בלוחות, שאילו נפל הלבו היה נראה מקומה נקב ואין בו צורת אחת, לפיכך הים סתום כן, שהיה תורת בלוחות יש בו עילוי, אלא הים הפתוח גרוע הוא וכוון ששעה הסתום פתוח גרועי גרועה שפתוחין מחדשין ולא היו בלוחות, דארי ירמיה ואיתביה ר' חייא בר אבא מנצפך צופים ארסו, וירמיה לעולם מהיה הוי בלוחות הפתוחות והסתומות, שאין נביא יכול לחוש דבר, וכן הוי מתוקין להיות הפתוחות בראש התיבה ובאמצעה, והסתומות בסוף התיבה, ורוב העם מן הסופרים ההוריות שבתם, והוי כותבין הפתוחות כן באמצע תיבה בין כסוף תיבה, וכן הפתוחות, עד שחזרו ביד וחוקקום להם באשר היה מפורין מוסדין ביהודין, וכוון שהיה ירמיהו הכהן מלשילוח עבד זה לצד הוי קייסא רוב סודא שהיה נראה מאחוריו הסך, כדוך הנקרא כתב שיע"ג וכוונתו מאחוריו.

רב נסים גאון

פ"ק שנים עשר הבונה אפור ליה לר' יוחנן בן לוי אתו דרדקי לבי מרשטא ואמרו מילי דאפי בימי ירושע בן נון לא אימבר בוותיהו. בחולות בראשית דר' ארשיאי אמרו מעשה היה ביום סנידי ולא נכנסו חכמים לבית הורעי והיו שם ונתקפו אמרו באו ונעשה ככופים כר' ריש ארמריס ריא רר' יהושע ריעו הוי, קראו עליון גם בסעליו יתבר נעו, וסבחת לה בנס דבני מעיבא בפי מגילה נקראת וז"ל מילי פ"ק הבונה

פ"ק שנים עשר הבונה אפור ליה לר' יוחנן בן לוי אתו דרדקי לבי מרשטא ואמרו מילי דאפי בימי ירושע בן נון לא אימבר בוותיהו. בחולות בראשית דר' ארשיאי אמרו מעשה היה ביום סנידי ולא נכנסו חכמים לבית הורעי והיו שם ונתקפו אמרו באו ונעשה ככופים כר' ריש ארמריס ריא רר' יהושע ריעו הוי, קראו עליון גם בסעליו יתבר נעו, וסבחת לה בנס דבני מעיבא בפי מגילה נקראת וז"ל מילי פ"ק הבונה

עלוי קא מעלי ליה. שהיה מ"ס קטומה בלוחות אל מ"ס פתוחה לא הייתה בלוחות כדמפרש מנצפך צופים אמרו וכוון דאמר רב חסדא מ"ס וסמך בלוחות בנס היו עומדים לא אפשר לאוקומיה אלף נפתחה דהואיל והכנס היה נראה משני עבריהם היה לה לפול

עלוי קא מעלי ליה דאמר רב חסדא מ"ס וסמך בלוחות בנס היו עומדין אלא סתום ועשאו פתוח גרועי קא מנרע ליה דאמר ר' ירמיה ואיתביא ר' חייא בר אבא מנצפך צופים אמרו ותיסברא והכתוב יאלה המצוות שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה אלא מיהוה הוא מידע לא הוה ידעין הי באמצע תיבה הי בסוף תיבה ואתו צופים תקנינהו וואכתי אלה המצוות שאין הנביא רשאי לחדש דבר מעתה אלא שכחום וחזרו ויסדום גופא א"ר חסדא מ"ס וסמך בלוחות בנס היו עומדין ואמר רב חסדא כתב שבלוחות נקרא מבפנים ונקרא מבחוץ כגון נבוב בובן (רהב ברה) סרו ורס: אמרי ליה רבנן דריב"ל אתו דרדקי האינדא לבי מדרשא ואמרו מילי דאפילו בימי ירושע בן נון לא רשאיתו בוותיהו אל"ף ב"ת אלף בינה גימ"ל דל"ת גמול דלים מ"ט פשוטה כרעיה דגימ"ל לגבי דל"ת שכן דרכו של גומל חסדים לרוץ אחר דלים ומ"ט פשוטה כרעיה דל"ת לגבי גימ"ל דלימצייה ליה נפשיה ומ"ט מהדר אפיה דל"ת מגימ"ל דליתן ליה בצניעה כי היכי דלא ליכסוף מיניה ה"ו זה שמו של הקב"ה ז"ח ט"י כ"ל ואם אתה עושה כן הקב"ה זן אותך וזן אותך ומטיב לך ונותן לך ירושה וקושר לך כתר לעוה"ב מ"ס פתוחה מ"ס סתומה מאמר פתוח מאמר סתום נז"ן כפופה נז"ן פשוטה נאמן כפוף נאמן פשוט ס"ע סמוך עניים ל"א ס"ימנין עשה בתורה וקנה אותה פ' כפופה פ' פשוטה פה פתוח פה סתום צד"י כפופה וצד"י פשוטה צדיק כפוף צדיק פשוט היינו נאמן כפוף נאמן פשוט הוסיף לך הכתוב כפיפה על כפיפתו מכאן שנתנה התורה במגוד ראש קו"ף קדוש ר"י"ש רשע מאי טעמא מהדר אפיה דקו"ף מר"י"ש אמר הקב"ה אין אני יכול להסתכל ברשע ומאי טעמא מהדרה תגיה דקו"ף לגבי ר"י"ש אמר הקב"ה אם חוזר בו אני קושר לו כתר כמותי ומ"ט כרעיה דקו"ף תלויה דאוי הדר ביה ליעייל וליעול בתך מסייע ליה לריש לקיש דאמר ר"ל מ"ד: אם ללצים הוא יליץ וללצים יתן דן בא ליטמא פותחין לו בא ליתר מסייעים אותו ש"ן שקר תי"ו אמת מאי טעמא שקר מקרבן מזליה אמת מרחקא מזליה שיקרא שכיה קושטא לא שכיה ומ"ט שיקרא אחרא כרעיה קאי ואמת מלבן לבוניה קושטא קאי שיקרא לא קאי א"ת כ"ש אותי תעב אתאווה לו כ"ש בי לא חשק שמו יחול עליו ג"ר גופו מימא ארסו עליו ד"ק דלתותי נעל אגרע לא אגרע עד כאן מרת רשעים אבל מרת צדיקים א"ת כ"ש אם אתה בוש ג"ר ד"ק אם אתה עושה כן גור בדוק ה"ן ו"ף חציצה הוי כינך לא"ף ז"ע ח"ס ט"ן ואין אתה מזדעזע מן השטן י"ס כ"ל אמר [שר של] גיהנם לפני הקב"ה רבונו של עולם לים כל אמר הקב"ה אח"ס בט"ע ג"ף אני חס עליהם מפני שבעטו בג"ף דכ"ן דכ"ס הם כנים הם צדיקים הם הל"ק אין לך חלק בהן ומרו"ן ש"ת אמר גיהנם לפני רבונו של עולם מרי זניני מורעו של ש"ת א"ל כ"ל ב"ס ג"ן ד"ס להובין אוליכין (א) לנן דרס ה"ע ו"ף אמר גיהנם לפני הקב"ה רבונו של עולם עיף אנכי ז"ן ח"ק הללו זרעו של יצחק ט"ר י"ש כ"ת מר יש לי כיתות כיתות של עובדי כוכבים שאני נותן לך: מתנ"י

אמת מרחקן מיליה, זו בתחילת אל"ף צ"ת וזו באמצע וזו בסוף: אחד כרעא. כל אות ואות שנו עומדת על רגל אחד: אמת מלבן לבוני. מושכנין תחתיה אומותיו כמין לבניה דל"ף הרי יש לה ב' רגלים ומוטבה טוב ורגל השני רחב: אסאוס לו. תמיה. וכן כולן. ע"כ מרס הרשעים. כן הוא נרש אל רשעים: אם את בוש. מלמטול: ג"ר ד"ק גור בדוק. נכשך תהא כרובה תחת כסאי ודוק שמים: י"ס כ"ל. גיהנם קרוי יס כל לפי שהרוב הולכים שם: אמר שר של גיהנם. לים שלי תן את כל העולם ואפי' ישראל: אמר לים אח"ס בט"ע ג"ף. אלפא בימא הוא אלף א"ת צ"ש וכוון סדורות כספר יצירה: אני אחום עליהם על שבעטו בני"ף. בניאוף: דכ"ן. נוטריקון דכ"ס כניס דליקים: אין לך. גיהנם חלק בהן צירפאל: ומרו"ן ש"ס. ואומר שר של גיהנם זוני מורעו של ש"ת העובדי כוכבים וישראל: אל"ף צ"ס. אמר לו הקב"ה לא יהא לך חלק בהם: ג"ן ד"ס. אמר הקב"ה אוליכס לנן דרס לנן עדן: ס"ע ו"ף. הני עף נכשב: ו"ן ח"ק. הללו זרעו של יצחק הם ולא אחס לך: ט"ר י"ש צ"ס. שמור לי והממן י"ס לי כמות אחרות: מתנ"י